

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/39/2017
Identifikačné číslo spisu: 1015200122
Dátum vydania rozhodnutia: 26.09.2018
Meno a priezvisko: Mgr. Viliam Pohančeník
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:1015200122.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Mgr. Viliama Pohančeníka a členiek senátu JUDr. Judity Kokolevskej a JUDr. Viery Nevedelovej, v právnej veci žalobcu: G.. F.. K. Ď., nar. XX.XX.XXXX, E. XX, G., zastúpený: Hudec, s. r. o., Lazaretská 23, Bratislava, v mene ktorej koná JUDr. Marek Hudec, advokát a konateľ, proti žalovanému: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, odbor pomoci v hmotnej núdzi, Špitálska 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. UPS/US1/SSVOPHN/BEZ/2014/450-0057 zo dňa 21.11.2014, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 6S/18/2015-53 zo dňa 08.03.2017, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť z a m i e t a .

Účastníkom nárok na náhradu trov kasačného konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

I.

1. Dňa 22.12.2008 bola Úradu práce, sociálnych vecí rodiny Bratislava, odboru sociálnych vecí a rodiny (ďalej aj len „úrad“) doručená žiadosť žalobcu zo dňa 15.12.2008 o posúdenie hmotnej núdze. V čase podania žiadosti sa žalobca nachádzal vo výkone trestu odňatia slobody v Prešove. Úrad rozhodnutím č. B1/09/01857/JJ/8 zo dňa 20.02.2009 rozhodol, že žalobca sa nepovažuje za občana v hmotnej núdzi, nespĺňa nárok na pomoc v hmotnej núdzi a nepriznal mu dávku v hmotnej núdzi a príspevky k dávke (ďalej aj len „dávka a príspevky“). Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca odvolanie, o ktorom rozhodol žalovaný rozhodnutím č. AA/2009/07002-OPHN zo dňa 24.04.2009 tak, že odvolanie zamietol a rozhodnutie úradu č. B1/09/01857/JJ/8 zo dňa 20.02.2009 potvrdil.

2. Žalobou zo dňa 28.06.2009 sa žalobca domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. AA/2009/07002-OPHN zo dňa 24.04.2009. Krajský súd uvedené rozhodnutie žalovaného rozsudkom č. k. 3S/123/2009-83 zo dňa 06.11.2012 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie z dôvodu, že žalobca doručil krajskému súdu fotokópie dvoch rozhodnutí úradu č. B5/12/08413/JE/56 a č. B5/12/06226/JE/41 zo dňa 20.02.2012 o priznaní dávky a príspevkov a tiež z dôvodu, že správne orgány

nezistili príjem žalobcu a možnosť jeho zabezpečenia, nepoučili ho o možnosti dať sa zastúpiť advokátom a nezisťovali, či jeho príjem dosahuje životné minimum. Na základe týchto skutočností žalovaný rozhodnutím č. UPS/US1/SSVOPHN/BEZ/2013/31 zo dňa 15.02.2013 zrušil rozhodnutie úradu č. B1/09/01857/JJ/8 zo dňa 20.02.2009 a vec mu vrátil na nové prejednanie a rozhodnutie.

3. Po preskúmaní fotokópií rozhodnutí zo dňa 20.02.2012 úrad zistil, že ich nikdy nevydal, nakoľko originály takýchto rozhodnutí neexistujú a nespĺňali formálne náležitosti vydaných rozhodnutí z informačného systému úradu. Následne úrad vydal rozhodnutie č. BA3/RPHN/SOC/100887 zo dňa 09.05.2013, ktorým nepriznal žalobcovi dávku a príspevky z dôvodu, že sa nepovažuje za občana v hmotnej núdzi a nespĺňa nárok na pomoc v hmotnej núdzi. Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca odvolanie, o ktorom rozhodol žalovaný rozhodnutím č. UPS/US1/SSVOPHN/BEZ/2013/31 zo dňa 29.07.2013 tak, že rozhodnutie úradu č. BA3/RPHN/SOC/100887 zo dňa 09.05.2013 zrušil a vec mu vrátil na nové prejednanie a rozhodnutie.

4. V ďalšom konaní vydal úrad rozhodnutie č. BA3/OPHN/SOC/2013/100887-0019 zo dňa 18.09.2013, ktorým nepriznal žalobcovi dávku a príspevky, nakoľko nie je občanom v hmotnej núdzi a nespĺňa nárok na pomoc v hmotnej núdzi. Na základe odvolania podaného žalobcom žalovaný toto rozhodnutie zrušil rozhodnutím č. UPS/US1/SSVOPHN/BEZ/2013/31-021 zo dňa 11.11.2013 a vec vrátil úradu na nové prejednanie a rozhodnutie.

5. V novom konaní vydal úrad rozhodnutie č. BA3/OPHN/SOC/2014/77710-0043 zo dňa 07.05.2014, ktorým rozhodol, že žalobca sa nepovažuje za občana v hmotnej núdzi, nespĺňa nárok na pomoc v hmotnej núdzi a nepriznal mu dávku a príspevky. Aj proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca odvolanie, o ktorom rozhodol žalovaný rozhodnutím č. UPS/US/SSVOPHN/BEZ/2014/450-0051 zo dňa 30.06.2014 tak, že rozhodnutie č. BA3/OPHN/SOC/2014/77710-0043 zo dňa 07.05.2014 zrušil a vec vrátil úradu na nové prejednanie za účelom zaobstarania si dokladov preukazujúcich tvrdenie žalobcu o nelikvidite a nepredajnosti obchodných podielov v jeho vlastníctve a za účelom skúmania jeho príjmov.

6. Úrad rozhodnutím č. BA3/OPHN/SOC/2014/77710-0065 zo dňa 08.09.2014 (ďalej aj len „prvostupňové rozhodnutie“) nevyhovel žiadosti žalobcu a rozhodol tak, že podľa § 2, § 8 zákona č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 599/2003 Z. z.“) a zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa žalobca nepovažuje za občana v hmotnej núdzi, nespĺňa nárok na pomoc v hmotnej núdzi a nepriznáva sa mu dávka a príspevky. V odôvodnení prvostupňového rozhodnutia úrad konštatoval, že prešetril sociálne, finančné a majetkové pomery žalobcu a zistil, že od podania žiadosti do 18.05.2010 bol vo výkone trestu odňatia slobody, pričom počas tejto doby pracoval a za svoju prácu mal vyplatenú pracovnú odmenu, a to v mesiaci december 2008 vo výške 67 eur a v mesiaci január 2009 vo výške 89,67 eur. Taktiež zosumarizoval výšku dávky a príspevku na zdravotnú starostlivosť za november 2008 a december 2008 a výšku dosahovaného zárobku za december 2008 a január 2009 (2.224 Sk a 89,67 eur) a konštatoval, že výška dávky a príspevkov sa určí ako rozdiel medzi sumou nárokov a príjmov. Výška dávky za mesiac december 2008 a január 2009 bola vo výške 0 eur mesačne. Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca odvolanie.

7. Žalovaný rozhodnutím č. UPS/US1/SSVOPHN/BEZ/2014/450-0057 zo dňa 21.11.2014 (ďalej aj len „napadnuté rozhodnutie žalovaného“) zmenil výrok prvostupňového rozhodnutia a rozhodol, že žalobca je občanom v hmotnej núdzi, ale nespĺňa nárok na pomoc v hmotnej núdzi a nepriznal mu dávku a príspevky. V odôvodnení tohto rozhodnutia žalovaný konštatoval, že z vykonaného dokazovania je zrejmé, že príjem žalobcu za mesiac december 2008 nedosahoval sumu životného minima a preto sa považoval za občana v hmotnej núdzi. Zároveň konštatoval, že v čase podania žiadosti mal žalobca nachádzajúci sa vo výkone trestu odňatia slobody zabezpečené ubytovanie, stravovanie, ošatenie a obuv, t. j. základné životné podmienky, ktoré mu zabezpečoval Ústav na výkon väzby v Prešove a ich zabezpečenie zodpovedalo zabezpečeniu základných životných podmienok garantovaných zákonom č. 599/2003 Z. z.. Z tohto dôvodu v čase podania žiadosti nespĺňal nárok na pomoc v hmotnej núdzi a

nebolo mu možné poskytovať dávku a príspevky aj napriek tomu, že sa nachádzal v hmotnej núdzi.

II.

8. Žalobca podal proti napadnutému rozhodnutiu žalovaného správnu žalobu, o ktorej rozhodol Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 6S/18/2015-53 zo dňa 08.03.2017 tak, že žalobu zamietol a žalovanému nepriznal náhradu trov konania.

9. V odôvodnení rozsudku krajský súd citoval § 2 ods. 1, § 177 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej aj len „SSP“), § 1, § 2 zákona č. 599/2003 Z. z., § 18 ods. 1, § 19, § 20 ods. 1, § 31 ods. 1 a 2 zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 475/2005 Z. z.“) a § 47 ods. 3 správneho poriadku. Ďalej uviedol, že základnou otázkou v konaní bolo posúdiť, či je možné žalobcu ako osobu nachádzajúcu sa vo výkone trestu odňatia slobody posudzovať v zmysle zákona č. 599/2003 Z. z. ako občana v hmotnej núdzi, a to počas trvania výkonu trestu odňatia slobody. V tejto súvislosti krajský súd poukázal na rozsudky Krajského súdu v Žiline sp. zn. 20S/68/2012 a Najvyššieho súdu SR sp. zn. 10Sžo/46/2013, z ktorých vyplýva, že správne orgány oboch stupňov neboli oprávnené v danom prípade posudzovať žalobcu podľa ustanovení zákona č. 599/2003 Z. z., ale pri posúdení jeho žiadosti mali prioritne vychádzať zo zákona č. 475/2005 Z. z. a iba tento zákon mali aplikovať na posúdenie jeho sociálnej odkázanosti.

10. Nakoľko žalobca bol v posudzovanom období vo výkone trestu odňatia slobody, spadal výlučne pod režim zákona č. 475/2005 Z. z., ktorý upravuje aj nároky na ubytovanie, ošatenie a stravovanie (základné životné podmienky), ako aj zdravotnú starostlivosť odsúdených a nemohol sa na neho vzťahovať zákon č. 599/2003 Z. z. umožňujúci, aby ho úrad, resp. žalovaný mohol posúdiť ako osobu v hmotnej núdzi s prípadnými nárokmi na poskytnutie dávky a príspevkov podľa tohto zákona. Je nespochybniteľné, že žalobca mal počas výkonu trestu odňatia slobody zabezpečené základné životné podmienky definované v § 1 zákona č. 599/2003 Z. z. (jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie) z iného systému, a to v zmysle zákona č. 475/2005 Z. z.. Tým, že spadal pod režim zákona č. 475/2005 Z. z., mal nárok iba na tie práva, ktoré upravuje tento zákon a nie na práva vyplývajúce zo zákona č. 599/2003 Z. z.. Zákon č. 475/2005 Z. z. upravuje práva a povinnosti odsúdených, t. j. každá osoba spadajúca pod režim tohto zákona má práva upravené týmto zákonom. Cieľom zákona č. 599/2003 Z. z. je poskytnutie okamžitej pomoci osobe, ktorá nemá možnosť si sama zabezpečiť základné životné podmienky, a to s jej aktívnym pričinením ako aj pričinením fyzických osôb s ňou spoločne posudzovaných. Je zrejmé, že žalobca mal počas trvania výkonu trestu odňatia slobody riadne zabezpečené základné životné podmienky. V tejto súvislosti krajský súd konštatoval, že jeho žiadosť o posúdenie hmotnej núdze zo dňa 15.12.2008 bola podaná predčasne, nakoľko ju mohol podať až po vykonaní trestu odňatia slobody.

11. Krajský súd dospel k záveru, že žalovaný v napadnutom rozhodnutí nesprávne rozhodol, že žalobca je osobou v hmotnej núdzi v zmysle zákona č. 599/2003 Z. z.. Táto skutočnosť však nebola v žalobe namietaná.

12. Vzhľadom na to, že námietka žalobcu týkajúca sa povinnosti uhradiť trovy výkonu trestu odňatia slobody nebola vznesená v žalobcom podanom odvolaní proti prvostupňovému rozhodnutiu, nemohol sa s ňou žalovaný v napadnutom rozhodnutí vysporiadať. Takáto povinnosť žalobcu nastúpi až po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, kedy bude mať možnosť riadne sa zamestnať, podnikáť, resp. bude môcť požiadať úrad o posúdenie sociálnej odkázanosti. Zákonnú povinnosť uhradiť náklady výkonu trestu odňatia slobody nie je možné chápať ako skutočnosť, ktorá by mala oprávňovať osobu, majúcu túto povinnosť počas výkonu trestu odňatia slobody, pokladať sa za osobu nachádzajúcu sa v hmotnej núdzi tak, ako sa nesprávne domnieval žalobca.

13. Námietku žalobcu ohľadom nesprávneho uvedenia znenia ustanovenia zákona č. 417/2013 Z. z. v napadnutom rozhodnutí žalovaného - § 22 písm. b/ namiesto § 26 ods. 1 písm. a/ upravujúceho

pôsobnosť žalovaného nie je dôvodná, keďže žalovaný svoje pochybenie odstránil, a to postupom podľa § 47 ods. 6 správneho poriadku prostredníctvom opravy chyby v písaní listom zo dňa 10.03.2015.

III.

14. Proti rozsudku krajského súdu podal žalobca (sťažovateľ) kasačnú sťažnosť, v ktorej navrhol, aby kasačný súd zmenil rozsudok krajského súdu tak, že napadnuté rozhodnutie žalovaného zruší v časti výroku o nespĺnení nároku na pomoc v hmotnej núdzi a nepriznaní dávky a príspevkov a vec vráti úradu na ďalšie konanie.

15. Rozsudok krajského súdu považoval sťažovateľ za nesprávny a napadnuté rozhodnutie žalovaného za nezákonné pre porušenie § 46 správneho poriadku a pre rozpor s § 3 ods. 4 správneho poriadku, ako aj za vychádzajúce z nesprávneho právneho posúdenia veci z dôvodu nesprávneho výkladu § 1 zákona č. 599/2003 Z. z. v spojení s § 555 ods. 1 písm. b/ Trestného poriadku. Postup krajského súdu, ktorý primárne odkázal na žalovaným predložené rozsudky Krajského súdu v Žiline sp. zn. 20S/68/2012 a Najvyššieho súdu SR sp. zn. 10Sžso/46/2013, nepovažoval za správny, nakoľko uvedené rozhodnutia s ohľadom na argumentáciu sťažovateľa nie sú aplikovateľné na prejednávajúcu vec. Rozsudok krajského súdu a ním citované rozsudky Krajského súdu v Žiline a Najvyššieho súdu SR vychádzajú z nesprávneho právneho záveru o vylúčení aplikácie zákona č. 599/2003 Z. z. (kasačný dôvod podľa § 440 písm. g/ SSP).

16. Zo žiadneho ustanovenia zákona č. 475/2005 Z. z. nevyplýva prezentovaný záver, podľa ktorého má osoba vo výkone trestu odňatia slobody nárok len na tie práva, ktoré jej priznáva zákon č. 475/2005 Z. z.. Naopak, takáto osoba má všetky práva a povinnosti okrem tých, na ktorých je § 4 zákona č. 475/2005 Z. z. obmedzená. Práva podľa zákona č. 599/2003 Z. z., t. j. ani právo na dávku v hmotnej núdzi však nie je právom, na ktorom je osoba vo výkone trestu odňatia slobody obmedzená, a preto ani nie je možné vylúčenie tohto práva. Z dávky v hmotnej núdzi by mohli a mali byť uhradené trovy výkonu trestu odňatia slobody, resp. ich časť tak, ako je to aj v prípade poberateľov dôchodku, čo je jasne uvedené v § 29 ods. 2 zákona č. 475/2005 Z. z..

17. Napadnutý rozsudok krajského súdu a rovnako aj rozsudky Krajského súdu v Žiline a Najvyššieho súdu SR považoval za nesprávne, resp. prinajmenšom za prekonané, keďže neriešia ním nastolený konflikt medzi pojmom „zabezpečiť základné životné podmienky“ (§ 1 zákona č. 599/2003 Z. z.) a „poskytovanie ubytovania, stravy, ošatenia a obuvi odplatne“ (§ 555 ods. 1 písm. b/ Trestného poriadku).

18. Sťažovateľ vyjadril súhlas s právnym názorom Ústavného súdu SR vysloveným v náleze sp. zn. PL. ÚS 3/2004, v zmysle ktorého je možné zabezpečiť práva odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody len v naturálnom plnení. V takomto prípade nemožno od nich žiadať, aby za takéto plnenia platili odplatu. Osoby v hmotnej núdzi majú nárok na dávku práve preto, aby si mohli (zadarmo) obstarat' základné životné podmienky. Právny stav takémuto postupu nezodpovedá a väzni musia v súlade s § 90 ods. 1 zákona č. 475/2005 Z. z. a § 555 ods. 1 písm. b/ Trestného poriadku platiť za poskytované základné životné podmienky, a teda ich poskytnutie podľa zákona č. 475/2005 Z. z. nie je totožné s poskytnutím príspevku na zabezpečenie základných životných podmienok podľa zákona č. 599/2003 Z. z.. Z uvedeného dôvodu nie je podľa názoru sťažovateľa zákonný dôvod na to, aby bol vylúčený z poberania dávky, keďže je osobou v hmotnej núdzi.

19. K tvrdeniu žalovaného uvedenému na pojednávaní dňa 08.03.2017, že rozhodnutia č. B5/12/08413/JE a č. B5/12/06226/JE/41 zo dňa 20.02.2012 sa nenachádzajú v jeho systéme a že sú zrejme falzifikátmi, sťažovateľ uviedol, že toto tvrdenie nie je ničím podložené a nepreukazuje ho ani konštatovanie o neevidovaní týchto rozhodnutí v systéme. Žalovaný tiež uviedol, že v tejto súvislosti bolo podané na prokuratúru v Bratislave trestné oznámenie, avšak konanie bolo zastavené. V tomto prípade je žalovaný viazaný rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3S/123/2009 a v záujme dodržania materiálnej rovnosti bol povinný priznať sťažovateľovi nárok na dávku v hmotnej núdzi, čo

neurobil. Nepodložené tvrdenie žalovaného o neexistenciu uvedených rozhodnutí zo dňa 20.02.2012 nie je dostatočnou argumentáciou na nerešpektovanie právneho názoru krajského súdu, ktorým je viazaný. Nerešpektovanie právneho názoru správneho súdu vyjadreného v právoplatnom súdnom rozhodnutí považoval sťažovateľ za vážny zásah do princípov právneho štátu a za súčasť pojmu právny štát a spravodlivý proces. Tým, že krajský súd neanalyzoval argumentáciu sťažovateľa, mal tento za to, že krajský súd rovnako ako žalovaný zasiahol do jeho práva na spravodlivý proces (kasačný dôvod podľa § 440 ods. 1 písm. f/ SSP).

20. Sťažovateľ taktiež namietal, že krajskému súdu neprináleží zasahovať do správnej úvahy správneho orgánu tak, ako to urobil v bode 34. odôvodnenia napadnutého rozsudku. Pokiaľ krajský súd posúdil jeho status ako stav hmotnej núdze a táto skutočnosť nebola v konaní sporná a nebola predmetom súdneho prieskumu, správny súd ju nemôže hodnotiť, a to ani v prípade, že má na vec odlišný názor. Takýmto postupom by prekračoval zákonom zverenú kompetenciu.

IV.

21. Žalovaný vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti navrhol, aby ju kasačný súd v zmysle § 461 SSP zamietol ako nedôvodnú. Vyjadril názor, že polemizovanie sťažovateľa s právoplatnými rozsudkami Krajského súdu v Žiline a Najvyššieho súdu SR je účelové a nesprávne. Z kasačnej sťažnosti nie je zrejmé, v čom bolo jeho postavenie počas výkonu trestu odňatia slobody iné ako u ostatných takýchto osôb. Krajský súd sa správne stotožnil s názorom vysloveným v napadnutom rozhodnutí žalovaného, že u sťažovateľa boli zabezpečené základné životné podmienky, ktoré sú taxatívne vymenované v § 1 veta druhá zákona č. 599/2003 Z. z., t. j. mal vo výkone trestu odňatia slobody zabezpečenú stravu, nevyhnutné ošatenie a ubytovanie. Taktiež mal zabezpečenú zdravotnú starostlivosť, pričom náklady spojené s výkonom trestu odňatia slobody nemusel uhrádzať okamžite, ale až po prepustení na slobodu.

22. Je zaujímavé, že sťažovateľ v žalobe poukázal na to, že má nárok na príspevok na bývanie, pričom v ním predložených rozhodnutiach nie je tento príspevok uvedený. Podmienky na priznanie nároku na príspevok na bývanie upravuje § 13 zákona č. 599/2003 Z. z., pričom žalovaný zastával názor, že pobyt v ústave na výkon trestu odňatia slobody nie je pobytom, aký predpokladá zákon č. 599/2003 Z. z.. Sťažovateľ aj napriek tomu predpokladal, že bol vlastníkom, resp. nájomcom cely v ústave na výkon trestu odňatia slobody, resp. že táto cela je miestnosťou v zariadení na trvalé bývanie.

23. V prvostupňovom rozhodnutí bolo riadne zdôvodnené, že sťažovateľom predložené fotokópie rozhodnutí predložených v konaní na krajskom súde v roku 2012 boli falzifikáty, pričom nikdy neboli vydané. Z odvolania proti prvostupňovému rozhodnutiu je zrejmé, že sťažovateľ nepodal proti dôvodom o odmietnutí ním predložených rozhodnutí odvolanie, a teda akceptoval odôvodnenie úradu o ich odmietnutí stotožniac sa s uvedenými skutočnosťami. Vzhľadom na to nemal žalovaný dôvod preskúmať časť prvostupňového rozhodnutia týkajúcu sa sťažovateľom predložených fotokópií rozhodnutí.

24. Je zarážajúce, že sporné fotokópie rozhodnutí, ktoré podľa vyjadrenia sťažovateľa dostal od bývalej riaditeľky úradu, neboli opatrené doložkou overenia s originálom, resp. neboli krajskému súdu v roku 2012 predložené sťažovateľom v origináli, ale len ako fotokópie. V tomto prípade je na sťažovateľovi, aby preukázal, že ním doložené fotokópie rozhodnutí reálne existujú.

25. K zastaveniu trestného stíhania prokuratúrou žalovaný uviedol, že k nemu nedošlo z dôvodu potvrdenia pravosti predložených fotokópií, ale z dôvodu, že sa nepotvrdilo, že by sťažovateľ niečo falšoval. K. F. Ž.D., bývalá riaditeľka úradu uviedla, že sťažovateľa pozná, kópie rozhodnutí má od nej. Napriek tomu, že nevidela originály rozhodnutí, tieto fotokópie vydala sťažovateľovi, ktorý ich doložil do súdneho konania. Krajský súd ich v dobrej viere uznal, pričom ani žalovaný netušil, že ide o falzifikáty, a preto sa ani neodvolal proti rozsudku o zrušení prvého rozhodnutia v roku 2012. Na záver žalovaný vyjadril názor, že sťažovateľ v kasačnej sťažnosti opäť robí účelový výklad, ktorý má zvrátiť nepriaznivé rozhodnutie krajského súdu v jeho prospech.

IV.

26. Sťažovateľ v doplnení kasačnej sťažnosti namietal, že krajský súd si nesprávne vytýčil základnú otázku konania: „Či je možné žalobcu ako osobu nachádzajúcu sa vo výkone trestu odňatia slobody posudzovať v zmysle zákona č. 599/2003 Z. z. ako občana v hmotnej núdzi, a to počas trvania výkonu trestu odňatia slobody.“ Táto otázka nebola predmetom žaloby a ani nebola sporná. Krajský súd si teda vytýčil základnú otázku, ktorá jednak nebola predmetom súdneho konania, nakoľko súd je viazaný žalobou a jej rozsahom a riešil ju napriek tomu, že už bola vyriešená správnym orgánom, a teda ju riešil nad rámec zákonných kompetencií.

27. Sťažovateľ opätovne namietal nerešpektovanie právneho názoru vysloveného v rozsudku krajského súdu sp. zn. 3S/123/2009, ktorým je krajský súd podľa jeho názoru naďalej viazaný. Taktiež vyjadril nesúhlas s tým, že sa krajský súd cítil byť viazaný rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 20S/68/2012. Právny záver krajského súdu, že odsúdený vo výkone trestu odňatia slobody má len práva dané zákonom č. 475/2005 Z. z., považoval sťažovateľ za ústavne hrubo nekonformný.

28. Sťažovateľ nemal najmenší dôvod pochybovať o existencii a pravosti ním predložených rozhodnutí úradu, ktoré mu boli poskytnuté dôveryhodnou osobou, a to bývalou riaditeľkou úradu. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR priznalo, že v čase do 01.01.2014 mohli byť odsúdení vo výkone trestu odňatia slobody posudzovaní, či spĺňajú nárok na priznanie dávky a príspevkov, a to tým, že v dôsledku rozsudku krajského súdu sp. zn. 3S/123/2009 ako aj v dôsledku protestu prokurátorky Krajskej prokuratúry Bratislava, došlo k explicitnému zadefinovaniu v § 8 ods. 2 písm. a/ zákona č. 417/2013 Z. z., že fyzická osoba nie je v hmotnej núdzi, ak je vo výkone trestu odňatia slobody. Na záver sťažovateľ zdôraznil, že napadnutý rozsudok krajského súdu je podľa jeho názoru nezákonný pre nedostatok dôvodov.

V.

29. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako kasačný súd (§ 11 písm. g/ SSP) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu bez nariadenia pojednávania v súlade s § 455 SSP a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalobcu (sťažovateľa) nie je dôvodná.

30. Jedným z hlavných znakov právneho štátu v oblasti tvorby práva vyjadreného v čl. 13 ods. 1 písm. a/ Ústavy SR je súlad zákonnej právnej úpravy s Ústavou SR, ktorá je nadradená všetkým ostatným prameňom práva. Podľa čl. 39 ods. 2 Ústavy SR má každý právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok.

31. Právne vzťahy pri posudzovaní hmotnej núdze občana a poskytovaní dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke, ktorých cieľom je spolu s jeho príjmami zabezpečiť základné životné podmienky a pomôcť v hmotnej núdzi s prispením aktívnej účasti občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, upravoval v čase podania žiadosti zákon č. 599/2003 Z. z..

32. Na účely zákona č. 599/2003 Z. z. sa pod pojmom „základné životné podmienky“ rozumie jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie. Na zabezpečenie týchto potrieb sa osobám, ktoré sú v hmotnej núdzi, poskytuje dávka v hmotnej núdzi. Hmotná núdza je podľa § 2 zákona č. 599/2003 Z. z. stav, keď príjem občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, nedosahuje životné minimum a občan a fyzické osoby, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú, si príjem nemôžu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením.

33. Podľa § 18 ods. 1 zákona č. 475/2005 Z. z., odsúdenému sa poskytne ubytovanie v cele alebo izbe. Ubytovacia plocha v cele alebo izbe pre odsúdeného je najmenej 3,5 m². Ak sa na nadmerne zvýši počet odsúdených v ústave, možno ubytovaciu plochu na nevyhnutne potrebný čas znížiť.

34. Podľa § 19 zákona č. 475/2005 Z. z., odsúdenému sa poskytuje trikrát denne strava, ktorá

zodpovedá odporúčaným výživovým dávkam, pritom sa prihliada na druh a náročnosť vykonávanej práce, vek a zdravotný stav odsúdeného. Pri stravovaní sa prihliada aj na kultúrne a náboženské tradície odsúdených. Medzi vydávaním jedál nesmie byť väčší časový odstup ako sedem hodín.

35. Podľa § 20 ods. 1 veta prvá a druhá zákona č. 475/2005 Z. z., odsúdenému sa poskytuje odev a obuv, ktoré zodpovedajú klimatickým a mikroklimatickým podmienkam a zabezpečia ochranu jeho zdravia pred nepriaznivými účinkami týchto podmienok. Odsúdenému ústav poskytuje aj iné súčasti výstroja podľa určených vzorov a noriem.

36. Podľa § 31 ods. 1 a 2 zákona č. 475/2005 Z. z., odsúdený má právo na zdravotnú starostlivosť za podmienok ustanovených osobitnými predpismi. Ústav poskytne peňažný príspevok odsúdenému, ktorý nemá peňažné prostriedky na nákup liekov, liečebnej alebo zdravotníckej pomôcky predpísaných lekárom a tieto nemožno poskytnúť bezplatne na základe zdravotného poistenia podľa osobitného predpisu a na úhradu nevyhnutných nákladov za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti podľa osobitného predpisu.

37. Kľúčovou otázkou vo veci bolo posúdenie, či sťažovateľ nachádzajúci sa v čase podania žiadosti o dávku a príspevky vo výkone trestu odňatia slobody, má nárok na dávku a príspevky v zmysle zákona č. 599/2003 Z. z..

38. Skôr, ako kasačný súd pristúpil k posúdeniu kľúčovej otázky, považoval za potrebné vysporiadať sa aj s otázkou, či možno sťažovateľa skutočne považovať za osobu v hmotnej núdzi. Touto otázkou sa kasačný súd zaoberal s poukazom na § 203 ods. 2 SSP aj napriek tomu, že posúdenie statusu sťažovateľa podľa jeho názoru nebolo sporné a nebolo predmetom súdneho prieskumu.

39. Podľa § 453 ods. 2 SSP, kasačný súd je viazaný sťažnostnými bodmi; to neplatí, ak napadnuté rozhodnutie bolo vydané v konaní, v ktorom krajský súd nebol viazaný žalobnými bodmi. Na dôvody, ktoré účastník konania uviedol až po uplynutí lehoty na podanie kasačnej sťažnosti, kasačný súd neprihliada.

40. Podľa § 203 ods. 2 SSP, pri správnej žalobe fyzickej osoby v sociálnych veciach nie je správny súd viazaný žalobnými bodmi.

41. Z citovaných ustanovení SSP vyplýva, že v prejednávanej veci nie je správny súd viazaný žalobnými bodmi, nakoľko ide o sociálnu vec.

42. Podľa názoru kasačného súdu nemal sťažovateľ v čase podania žiadosti status občana v hmotnej núdzi aj napriek tomu, že v decembri 2008 mu bola vyplatená iba pracovná odmena vo výške 67 eur a v januári vo výške 89,67 eur, nebol vlastníkom nehnuteľností, a teda nemal majetok, ktorým by mohol riešiť svoju hmotnú núdzu a síce bol spoločníkom vo viacerých obchodných spoločnostiach, tieto spoločnosti nevykazovali za roky 2007 až 2009 žiadne príjmy či výdavky ani žiadny zisk. Napriek nepriaznivej finančnej situácii sťažovateľa mu nebolo možné priznať postavenie občana v hmotnej núdzi práve z dôvodu, že sa nachádzal vo výkone trestu odňatia slobody, kde mu ústav zabezpečoval všetky základné životné podmienky, a teda nepotreboval poberať dávku a príspevky za účelom ich zabezpečenia.

43. Je potrebné prisvedčiť krajskému súdu, že sťažovateľ nemohol byť v čase, kedy sa nachádzal vo výkone trestu odňatia slobody, posudzovaný v zmysle zákona č. 599/2003 Z. z., ktorý umožňuje priznať osobe v hmotnej núdzi dávku a príspevky, nakoľko jeho základné práva a slobody upravuje špeciálny zákon.

44. Základné práva a slobody odsúdeného počas výkonu trestu odňatia slobody upravuje zákon č. 475/2005 Z. z. a s ohľadom na postavenie sťažovateľa v čase podania žiadosti ako „odsúdeného“ bolo potrebné zabezpečiť mu základné životné podmienky v súlade s týmto zákonom. Sťažovateľovi nebolo

možné priznať nárok na dávku a príspevky, ktorej účelom je poskytnutie okamžitej pomoci osobe nachádzajúcej sa v situácii, v ktorej nemá možnosť zabezpečiť si základné životné podmienky. V takejto situácii sa sťažovateľ nenachádzal, nakoľko ústav na výkon väzby ako aj ústav na výkon trestu odňatia slobody zabezpečuje všetkým osobám vo väzbe či výkone trestu základné životné podmienky definované zákonom č. 599/2003 Z. z., a to jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie aj prístrešie.

45. Sťažovateľovi nič nebráni podať opätovne po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody žiadosť o priznanie nároku na dávku a príspevky, a to za splnenia podmienky, ktorou je vyčerpanie iných možností na zabezpečenie si príjmu. Následne bude posudzovaný v režime nového zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 417/2013 Z. z.“), ktorý nahradil predchádzajúci zákon č. 599/2003 Z. z..

46. V tejto súvislosti kasačný súd nad rámec dodáva, že český zákonodarca v zákone č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotnej núdzi (ďalej aj len „zákon č. 111/2006 Sb.“) dokonca definuje situácie, kedy sa osoba (žiadateľ, príjemca a spoločne posudzovaná osoba) nepovažuje za osobu v hmotnej núdzi. Súčasne však konštatuje, že táto osoba môže byť, v rámci správneho uváženia, považovaná za osobu v hmotnej núdzi. Táto možnosť slúži predovšetkým na to, aby vo výnimočných prípadoch mohli orgány pomoci v hmotnej núdzi pomôcť aj osobe nachádzajúcej sa v zložitej životnej situácii, ktorá síce nenapĺňa definičné znaky osoby v hmotnej núdzi, avšak s ohľadom na okolnosti konkrétneho prípadu by nepriznanie tohto statusu v dôsledku aplikácie zákona pre ňu predstavovalo neprimeranú tvrdosť. Táto možnosť je neprípustná v prípade osôb uvedených v § 3 ods. 1 písm. f/ zákona č. 111/2006 Sb.. V zmysle uvedeného ustanovenia sa osoba vo výkone zabezpečovacej detencie alebo trestu odňatia slobody alebo vo väzbe nepovažuje za osobu v hmotnej núdzi. Obdobie, od kedy nie je osobou v hmotnej núdzi, začína prvým dňom kalendárneho mesiaca, nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom nastala táto skutočnosť, za predpokladu, že táto skutočnosť naďalej trvá. Túto osobu nemôže orgán pomoci v hmotnej núdzi ani za použitia správneho uváženia považovať za osobu v hmotnej núdzi.

47. Rovnako slovenský zákonodarca v novej právnej úprave - v § 8 ods. 2 zákona č. 417/2013 Z. z. negatívne vymedzil osoby v hmotnej núdzi a pod písm. a/ subsumoval okrem iných aj osoby vo výkone trestu odňatia slobody.

48. Napriek absencii vyššie uvedenej zákonnej úpravy v predchádzajúcom zákone č. 599/2003 Z. z., na základe ktorého sa posudzovala žiadosť sťažovateľa, dospel kasačný súd k záveru, že osoby nachádzajúce sa v čase podania žiadosti o priznanie nároku na dávku a príspevky sú s ohľadom na ich osobitný status osobami, ktorých práva upravuje špeciálny zákon, a nemožno ich s ohľadom na vyššie uvedené skutočnosti ako aj na účel samotnej dávky a príspevkov posudzovať podľa zákona č. 599/2003 Z. z..

49. K tvrdeniu sťažovateľa, že z dávky v hmotnej núdzi by mohli a mali byť uhradené trovy výkonu trestu odňatia slobody, resp. ich časť, kasačný súd v zhode s právnym názorom krajského súdu uvádza, že povinnosť uhradiť vzniknuté trovy nastúpi až po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, kedy sa osoba môže riadne zamestnať alebo tiež podať žiadosť o posúdenie svojej sociálnej odkázanosti.

50. Námietku sťažovateľa, že napadnutý rozsudok krajského súdu ako aj rozsudky Krajského súdu v Žiline sp. zn. 20S/68/2012 a Najvyššieho súdu SR sp. zn. 10Sžso/46/2013 sú nesprávne, prinajmenšom prekonané, keďže neriešia ním nastolený konflikt medzi pojmom „zabezpečiť základné životné podmienky“ a „poskytovanie ubytovania, stravy, ošatenia a obuvi odplatne“, vyhodnotil kasačný súd ako nedôvodnú. Kasačný súd sa stotožnil s právnym názorom vysloveným v uvedených rozsudkoch a považoval ho za správny. Napriek tomu, že judikatúra sa neustále vyvíja, tento právny názor nebol doposiaľ prekonaný a ani sťažovateľ nepoukázal na odlišný právny názor vyslovený v obdobnej veci.

51. Rozsudky Krajského súdu v Žiline sp. zn. 20S/68/2012 a Najvyššieho súdu SR sp. zn. 10Sžso/46/2013 boli podrobené aj kontrole zo strany Ústavného súdu SR, ktorý nálezom č. k. III. ÚS 587/2014-16 zo dňa 01.10.2014 odmietol sťažnosť sťažovateľa ako zjavne neopodstatnenú konštatujúc,

že nezistil porušenie jeho základných práv zo strany všeobecného súdu, a to ani porušenie práva na pomoc v hmotnej núdzi v zmysle čl. 39 ods. 1 a 2 Ústavy SR.

52. Taktiež námietku sťažovateľa týkajúcu sa nerešpektovania rozsudku krajského súdu sp. zn. 3S/123/2009 zo dňa 06.11.2012, ktorým bolo na základe predložených fotokópií dvoch rozhodnutí úradu zo dňa 20.02.2012 zrušené rozhodnutie žalovaného č. AA/2009/07002-OPHN zo dňa 24.09.2009, vyhodnotil kasačný súd ako nedôvodnú. V danom prípade nemožno hovoriť o nerešpektovaní právneho názoru krajského súdu, nakoľko tento pri rozhodovaní nemal vedomosť, že sťažovateľom predložené fotokópie rozhodnutí nie sú pravé, ale ide o falzifikáty. Kasačný súd nemal dôvod pochybovať o pravdivosti tvrdenia žalovaného, že tieto rozhodnutia nikdy nevydal a nenachádzajú sa ani v jeho systéme. Je absurdné požadovať od žalovaného, aby preukázal, že tieto rozhodnutia nikdy nevydal, nakoľko to objektívne ani nie je možné. Naopak, v takejto situácii by mal dôkazné bremeno znášať sťažovateľ, ktorý by ich pravdivosť a doručenie mohol a mal preukázať, čo neurobil. Skutočnosťou, podporujúcou tvrdenie, že ide o falzifikáty, je aj vyjadrenie PhDr. Idy Želinskej, bývalej riaditeľky úradu, ktorá uviedla, že tieto rozhodnutia pozná len vo fotokópiách a síce tieto fotokópie dala sťažovateľovi, ale nevie, od koho tieto fotokópie dostala.

53. Z uvedených dôvodov kasačný súd dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je nedôvodná, a preto ju zamietol.

54. O trovách kasačného konania rozhodol kasačný súd podľa § 167 ods. 1 a § 168 v spojení s § 467 ods. 1 SSP tak, že účastníkom nepriznal náhradu trov tohto konania, keďže žalobca (sťažovateľ) v tomto konaní nebol úspešný a žalovanému právo na náhradu trov v konaní pred správnymi súdmi zásadne neprináleží.

55. Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd Slovenskej republiky v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.